

Ольга Кучма,

д.ю.н., проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**До питання про поважні причини, які впливають на обчислення
середньої заробітної плати для розрахунку страхових виплат**

У 2022 році внесені зміни до статті 119 Кодексу законів про працю України [1] – виключено норму про збереження заробітної плати для працівників, призваних на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятих на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення.

Відповідно, за даний період заробітна плата не нараховується і врахування такого періоду для будь-яких розрахунків занижує середньоденний дохід працівника.

Кабінет Міністрів України визначив порядок обчислення середньоденної заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням (далі – Порядок): середньоденна заробітна плата (дохід, грошове забезпечення) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), на яку нарахований єдиний внесок та / або страхові внески на відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування, на кількість календарних днів зайнятості (відповідно до видів страхування - період перебування у трудових відносинах, виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами, проходження служби, провадження підприємницької або іншої діяльності, пов'язаної з отриманням

доходу безпосередньо від такої діяльності) у розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, - тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком, відпустка без збереження заробітної плати, призупинення дії трудового договору у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. В такому ж порядку обчислюється середньоденна сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка є працівником або гіг-спеціалістом резидента Дія Сіті, з якої фактично сплачено страхові внески [2].

Пенсійний фонд України наголосив, що «чинною редакцією Порядку визначено вичерпний перелік поважних причин, до якого не віднесено період коли працівник був призваним на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення, а отже він не може бути виключений із розрахункового періоду як поважна причина» [3].

Таким чином, за означений період, який буде потрапляти частково у 12 місячний період для визначення розміру, наприклад, допомоги по тимчасовій непрацездатності, заробітна плата працівника дорівнюватиме нулю, що в підсумку з іншими місяцями з 12 місячного періоду надасть занижену суму доходу для обчислення допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Поняття «поважна причина» є оціночним, в одних нормативно-правових документах надається невичерпний перелік поважних причин (наприклад, ч.1 ст.38 КЗпП), оскільки передбачити всі поважні причини, які можуть бути, неможливо, і сторони правовідносин самі визначають поважність причини, а у випадку недосягнення згоди, дане питання може стати предметом судового

розгляду. З однієї сторони це зручно, оскільки не обмежує сторін у переліку поважних причин, з іншої сторони є ймовірність дискусії щодо поважності і потреби звертатись до арбітра. В інших нормативно-правових документах дається вичерпний перелік причин, які визнаються поважними для врегулювання саме цих правовідносин, що також має як позитивну сторону (сторона правовідносин, яка наділена меншими владними повноваженнями, не залежить від думки іншої «сильнішої» сторони щодо того поважна причина чи ні), так і негативну сторону (перелік поважних причин має постійно оновлюватися, щоб відповідати реаліям сьогодення).

Не применшуючи поважність причин невідпрацьованих календарних днів, які зазначені у Порядку, навряд чи хтось буде мати сумніви щодо того чи поважною є причина невідпрацювання працівником днів через його мобілізацію. Але поки відповідні зміни не будуть внесені до Порядку, відсутні юридичні підстави в інший спосіб розраховувати допомогу по тимчасовій непрацездатності і інші соціальні виплати у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Враховуючи вищенаведене необхідно найближчим часом внести зміни до п.3 Порядку, доповнивши перелік поважних причин періодом, коли працівник був призваним на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10 грудня 1971 р. №322-VIII : Верховна Рада УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08> (дата звернення 01.04.2023)

2. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним

соціальним страхуванням : Постанова від 26 вересня 2001 р. №1266 : Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.04.2023)

3. Щодо обчислення середньої заробітної плати : Лист від 06 березня 2023 р. №7765-6270/У-03/8-2800/23 : Пенсійний фонд України. URL: <https://document.vobu.ua/doc/18062> (дата звернення 01.04.2023)